

Mucha proti Slovensku, rozsudek ze dne 25. 11. 2021 - Presumpce nevinny jednotlivce v kontextu vymezení skutkového stavu v dohodě o vině a trestu jeho spolupachatelů

Stěžovatel: Mucha

Žalovaný stát: Slovensko

Číslo stížnosti: 63703/19

Datum: 25.11.2021

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: dohoda o vině a trestu, nestranný soud, presumpce nevinny, spravedlivý proces

Český právní řád: čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
§ 2 odst. 2, § 175a a násl. zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 2

**VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č.
3/2022**

Mucha proti Slovensku, rozsudek ze dne 25. 11. 2021

Autorský komentář:

Překládaný rozsudek se zabývá otázkou presumpce nevinny a požadavkem na nestranný soud v samostatném řízení stěžovatele, a to v návaznosti na předchozí odsouzení spolupachatelů stěžovatele stejným senátem, kdy odsuzující rozsudky coby výsledky vyjednávání dohod o vině a trestu tvořily věcnou a celistvou součást vlastní věci stěžovatele. Primárně s ohledem na významnou roli těchto rozsudků dospěl Soud k závěru, že vyvstaly objektivně oprávněné pochybnosti o nestrannosti rozhodujícího senátu, čímž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Dotčený rozsudek Soudu je pro českou právní praxi významný zejména s ohledem na rostoucí význam dohod o vině a trestu v trestněprávním procesu, a to i s ohledem na novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., a jejich případného využití při potírání organizovaného zločinu, jak tomu bylo právě ve věci Mucha proti Slovensku. Z předmětné věci plynou maxima, na která musí vnitrostátní soudy pamatovat, rozhodují-li o vině obviněného v samostatném řízení na podkladě již uzavřených a schválených dohod o vině a trestu s dalšími osobami, když v rámci schvalování dohody o vině a trestu se neprovádí dokazování. Bez provedení dokazování nelze

spolehlivě dovozovat vinu i další konkrétní osoby, vůči které je vedeno pro totožné jednání samostatné řízení, a proto je nezbytné se vyvarovat jejího označení jako jednoznačného dalšího pachatele v popisu skutkového děje v dohodě o vině a trestu. V opačném případě může vzniknout pochybnost o nestrannosti rozhodujícího senátu, pokud již v dohodě o vině a trestu v popisu skutkového děje de facto konstatuje podíl i další konkrétní osoby na projednávaném skutku.

SHRNUTÍ SKUTKOVÉHO STAVU

Stěžovatel v předmětné věci působil dle zjištění vnitrostátních soudů jako člen organizované zločinecké skupiny, v důsledku čehož byl i s dalšími osobami obviněn zejména ze založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny. Další obvinění se rozhodli uzavřít dohody o vině a trestu, v důsledku čehož bylo o jejich věci rozhodnuto v samostatných řízeních. Dohody byly předloženy k předběžnému schválení předsedou příslušného senátu Specializovaného trestního soudu, jenž byl povinen přihlédnout k obsahu spisu. Následně byly dohody po tom, co nebyla zjištěná zjevná nepřiměřenost nebo závažné porušení procesních předpisů, projednány ve veřejném zasedání před senátem uvedeného soudu. Senát byl při svém posouzení povinen zkoumat například to, zda je uvedený skutek trestným činem, a pokud ano, tak jakým, zda se ho dopustil obviněný, zda je potřeba uložit trest, a pokud ano, tak jaký. Všechna tato řízení byla vedena před stejným tříčlenným senátem uvedeného soudu, jehož členové působí jako profesionální soudci. Senát Specializovaného trestního soudu vydal na základě uvedených dohod o vině a trestu rozsudky, jejichž výroková část byla totožná se standardním odsuzujícím rozsudkem v trestní věci. Stěžovatel byl ve vyhotovení rozsudků označen iniciály a v některých případech taktéž přezdívkou. Rozsudky neobsahovaly žádné odůvodnění kromě rekapitulace procesní historie věci, odkazu na platná právní pravidla týkající se dohody o vině a trestu a zjištění příslušného soudu o dodržení těchto pravidel, o tom, že dohody nebyly nespravedlivé, navržené tresty byly přiměřené a že z těchto důvodů byly dohody o přiznání viny schváleny.

Stěžovatel byl posléze odsouzen v samostatném řízení senátem Specializovaného trestního soudu složeném ze stejných soudců, jak tomu bylo u ostatních obviněných, jeho spolupachatelů. Vymezení trestných činů, z nichž byl shledán vinným, bylo až na nezbytné redakční úpravy totožné s vymezením v rámci dohod, které uzavřeli jeho spolupachatelé. V hlavním líčení spolupachatelé stěžovatele vypověděli jako svědci. V odůvodnění rozhodnutí ve věci stěžovatele bylo, mimo jiné, uvedeno, že odsouzení spolupachatelů bylo věcnou a celistvou součástí posuzované věci, že o těchto rozhodnutích byl soud obeznámen a že byla obsažena ve spisovém materiálu. Pokud jde o trestný čin založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, prvostupňový soud dále poznamenal, že veškeré svědecké výpovědi usvědčující stěžovatele pocházejí především od spolupachatelů, kteří se dohodli na spolupráci s policií. Zároveň však konstatoval, že dotčené důkazy nemůžou být zpochybněny pouze na základě této skutečnosti. V dané věci byly výpovědi podpořeny dalšími, byť nepřímými, důkazy. Usvědčující důkazy přitom převážily nad jakýmkoliv svědeckými výpověďmi učiněnými ve prospěch stěžovatele.

Stěžovatel využil dostupné opravné prostředky, v řízení před vnitrostátními soudy však nebyl úspěšný. Namítal zejména to, že mu bylo upřeno právo na projednání věci nestranným soudem a právo na presumpci nevinny, neboť rozsudky odsuzující jeho údajné spolupachatele předjímaly posouzení jeho vlastní věci a byly vydány soudem, jehož složení bylo totožné se složením soudu projednávajícího věc stěžovatele. Ústavní soud ve svém rozhodnutí, kromě dalšího, odkázal na sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu, přičemž uvedl, že soud schvalující dohodu o vině a trestu neprováděl a nehodnotil žádné důkazy a rozhodoval pouze o stíhaném skutku, jeho právní kvalifikaci a přiměřenosti uloženého trestu. Rozsudek je přitom závazný pouze pro odsouzeného a dotčený soud neměl prostor na to, aby si vytvořil názor ve vztahu k dalšímu jednotlivci, aniž by vykonal příslušné důkazy. Ústavní soud rovněž uvedl pro porovnání s věcí stěžovatele rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 8. 1996, Ferrantelli a Santangelo proti Itálii, č. 19874/92, když konstatoval, že

na rozdíl od tohoto rozhodnutí stěžovatel v projednávané věci ani nenamítal, že by soud prvního stupně čteně citoval z dřívějších rozhodnutí.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA A PRAXE

(...)

II. Sjednocující stanovisko vydané trestním kolegiem Nejvyššího soudu

28. Trestněprávní kolegium Nejvyššího soudu vydalo dne 5. 4. 2017 sjednocující stanovisko, jehož cílem bylo sjednotit rozdílný výklad a uplatňování některých ustanovení trestního řádu týkajících se presumpce nevinny a nestrannosti soudu. Publikováno bylo ve Sbírce stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 15/2017. V předmětném rozhodnutí bylo mimo jiné uvedeno, že:

„1. Presumpce nevinny ... se vztahuje na obviněného v předmětném trestním řízení a není porušena, pokud účast obviněného na trestné činnosti v předmětném řízení byla uvedena ve výroku nebo v odůvodnění dřívějšího soudního rozhodnutí, kterým byla odsouzená jiná osoba. Stejně tak je překážka věci rozhodnuté (res iudicata) založena pouze ve vztahu k odsouzenému ... v následném trestním řízení může být za stejný trestný čin stíhána jiná ... osoba.

Soud schválí dohodu o vině a trestu bez přezkoumání důkazů ..., přičemž toto rozhodnutí ... má právní účinky pouze ve vztahu k obviněnému ...

Pokud soud následně rozhodne ... usnesením o vznesení obvinění proti jinému obviněnému (a to i pro trestný čin, na který se vztahuje dříve schválená dohoda o vině a trestu) ... pak musí provést vlastní hodnocení důkazů v tomto ohledu, aniž by byl jakkoli vázán předchozím schválením dohody o vině a trestu... a nemůže se opírat o schválenou dohodu ...

Objektivní test nestrannosti (nebo jejího zdání navenek) ... znamená hodnocení [provedené] nestranným pozorovatelem, který však musí být informován alespoň o základních zárukách (kautely) [které je potřeba dodržet] v použitých postupech. Pokud jde o otázku presumpce nevinny, ta zahrnuje ... okolnosti uvedené v bodech 1 a 2 [výše].

Soudce, který rozhoduje o dohodě o vině a trestu, neporušuje presumpci nevinny... ve vztahu k jakékoliv jiné osobě, která se - podle přesného skutkového vymezení protiprávního jednání (nebo opomenutí) tvořícího skutkovou podstatu trestného činu, jež je předmětem [dohody o vině a trestu] a rozsudku [o jeho schválení] - podílela na trestném jednání nebo opomenutí připisovaném obviněnému [účastníku dohody]. Takový soudce není vyloučen ... z [rozhodování] následného řízení o návrhu na podání obžaloby proti jiné dotčené osobě (což může zahrnovat spoluobviněného [který je účastníkem] téhož řízení).“

29. V odůvodnění výše uvedené výrokové části sjednocujícího rozhodnutí bylo rovněž uvedeno, že pokud není individuální identifikace jakékoli třetí spoluobviněné osoby nezbytná pro identifikaci trestného činu, jež je předmětem dohody o vině a trestu, je vhodné označit takovou třetí osobu pouze iniciálami. Navzdory tomu, s ohledem na obsah podkladového soudního spisu, soud zkoumající dohodu o vině a trestu poznal úplnou totožnost těchto třetích osob.

(...)

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČL. 6 ÚMLUVY

37. Stěžovatel namítá, že mu bylo odepřeno (i) právo na projednání věci nestranným soudem a (ii) ochrana jeho práva na presumpci nevinny ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, jehož příslušné části znějí následovně:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... projednána ... nestranným soudem ..., který rozhodne o ... oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.

Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Rozsah projednávané věci

48. Soud konstatuje, že v projednávané věci jsou vzneseny dvě vzájemně propojené námitky - na údajnou absenci řízení před nestranným soudem a na údajné porušení práva stěžovatele na presumpci nevinu. Přestože byl stěžovatel zastoupen obhájcem, nesnažil se zpochybnit, zda byla dodržena spravedlnost ohledně líčení jako takového (srov. rozsudek ze dne 12. 11. 2019, Adamčo proti Slovensku, č. 45084/14, bod 12, nebo rozsudek ze dne 23. 2. 2016, Navalnyy a Ofitserov proti Rusku, č. 46632/13 a 28671/14, bod 102). Jeho konkrétní námitky se odvíjejí od skutečnosti, že byl souzen a odsouzen stejným soudem, který v minulosti odsoudil jeho spolupachatele za trestné činy spáchané společně se stěžovatelem, a že tyto činy byly vymezeny takovým způsobem, z kterého bylo zjevné, že se na nich spolupodílel. V rozsahu, v jakém stěžovatel v souvislosti s čl. 6 odst. 2 namítal nepříznivý dopad rozsudků proti jeho spolupachatelům na předpojatost v jeho vlastním procesu, se stěžovatelovy námitky týkají v podstatě totožné základní otázky. Vzhledem ke konkrétním skutkovým okolnostem projednávané věci bude předmětná otázka posuzovaná jako otázka týkající se nestrannosti soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Při tomto přezkumu bude případně zohledněno i hledisko stěžovatelova práva na presumpci nevinu.

(b) Použitelné zásady

49. Obecné zásady ohledně nestrannosti, jakož i zásady týkající se nestrannosti v kontextu podílení se soudce na předchozích rozhodnutích ve stejné věci, byly nedávno shrnuty v rozsudku ze dne 16. 2. 2021, Meng proti Německu, č. 1128/17. Ze zásad týkajících se nestrannosti v rámci objektivního testu považuje Soud pro počáteční zarámování projednávané věci následující (tamtéž, body 46-48):

- V rámci objektivního testu je nezbytné určit, zda ... existují zjistitelné skutečnosti, které mohou vyvolat pochybnosti o nestrannosti senátu zcela nezávisle na osobním chování kteréhokoliv z členů uvedeného orgánu. V tomto ohledu může mít určitý význam i to, jakým se jeví navenek. Při rozhodování o tom, zda v dané věci existuje legitimní důvod pro obavy, že určitý orgán není nestranný, je stanovisko těch, které o daném orgánu tvrdí, že nestranný není, důležité, ale nikoliv rozhodující. Rozhodující je, zda lze takovou obavu považovat za objektivně odůvodněnou.

- Samotná skutečnost, že soudce již v minulosti rozhodnul o totožném trestném činu, nemůže sama o sobě odůvodňovat obavy o jeho nestrannost. Stejně tak pouhá skutečnost, že soudce již rozhodoval o obdobných, avšak nesouvisejících trestních obviněních nebo že již soudil spoluobviněného v samostatném trestním řízení, sama o sobě nepostačuje k tomu, aby vyvolala pochybnosti o nestrannosti tohoto soudce v pozdější věci.

- Otázka nestrannosti soudce však vyvstává, pokud již dřívější rozhodnutí obsahuje podrobné posouzení role osoby, jež byla následně souzena za trestný čin spáchaný vícero osobami, a to

zejména tehdy, pokud dřívější rozhodnutí obsahuje konkrétní kategorizace účasti stěžovatele nebo je z něj zřejmé, že později souzená osoba naplnila všechny podmínky nezbytné pro spáchání trestného činu. V závislosti od okolností konkrétního případu mohou být takové skutečnosti považovány za předjímání otázky viny osoby souzené v pozdějším řízení, a mohou tak vést k objektivně odůvodněným pochybnostem, že vnitrostátní soud má již na počátku soudního řízení s později souzenou osobou předpojatý názor ohledně skutkových okolností týkajících se této osoby.

(c) Aplikace uvedených zásad na projednávanou věc

50. Nebylo zpochybněno, že stěžovatel byl souzen a odsouzen totožným prvostupňovým soudem, který v minulosti odsoudil jeho spolupachatele za trestné činy spáchané společně s ním, a že při vymezení těchto činů soud poukazoval i na účast stěžovatele na dotčených činech.

51. V tomto ohledu Soud na úvod poznamenává, že dotčený senát soudu prvního stupně se skládal výhradně z profesionálních soudců, u nichž je třeba předpokládat, že byli lépe proškoleni, zvyklí a připraveni se oprostit od svých zkušeností a závěrů z předchozího řízení proti spolupachatelům stěžovatele, než by tomu bylo u soudců laiků (viz Meng proti Německu, cit. výše, body 51 a 55). Soud též poznamenává, že v řízení proti stěžovateli soud prvního stupně sám provedl svědecké, znalecké a jiné důkazy a že v rozsudku odsuzujícím stěžovatele dospěl k vlastním skutkovým a právním závěrům (tamtéž, body 50 a 56), přičemž nebyl právně vázán rozhodnutími týkajícími se spolupachatelů (v této souvislosti viz sjednocující stanovisko ze dne 5. 4. 2017, na které se Soud odkazuje v bodě 28 výše a rozsudek ze dne 28. 6. 2011, Miminoshvili proti Rusku, č. 20197/03, bod 117).

52. Ačkoliv se jedná o důležité prvky při zkoumání otázky, zda soud prvního stupně v případě stěžovatele naplnil požadavky na nestrannost ve smyslu čl. 6 odst. 1, nezbavují Soud povinnosti zkoumat, zda rozsudky vnitrostátního soudu proti spolupachatelům stěžovatele neobsahovaly zjištění, která skutečně způsobila předpojatost v otázce jeho viny (viz. Meng proti Německu, cit. výše, bod 57).

53. Na tomto místě Soud podotýká, že na rozdíl od věcí, jako je Meng proti Německu, nebyly rozsudky proti spolupachatelům stěžovatele založeny na hodnocení důkazů proti nim nebo komukoli jinému. Ve skutečnosti byly založeny na dohodách o vině a trestu, na základě kterých spolupachatelé uznali svou vinu za trestné činy, jež jsou v nich konkrétně vymezené. Vzhledem ke konkrétním skutkovým okolnostem projednávané věci však Soud nepovažuje toto rozlišení za rozhodující, a to z následujících dvou důvodů.

54. Zaprvé, zatímco na území smluvních států Úmluvy existují různé podmínky dohod o vině a trestu a přístupy k těmto dohodám, na Slovensku je zaveden systém, v němž je výsledkem dohody odsouzení za trestný čin (viz rozsudek ze dne 29. 4. 2014, Natsvlshvili a Togonidze proti Gruzii, č. 9043/05, body 62–75). ... Dohody o vině a trestu jsou schvalovány soudem formou veřejně vyhlášeného rozsudku (viz bod 27 výše) a jejich výroková část je formulována stejným způsobem, jako je tomu u běžných odsuzujících rozhodnutí, a to zejména, pokud jde o konstatování, že spácháním skutkově vymezeného jednání (nebo opomenutí) se dotyčná obviněná osoba dopustila předmětného trestného činu. Co se týče samotného rozsahu soudního přezkumu ve vztahu k dohodě o vině a trestu, Soud zaznamenává určitý nesoulad mezi postoji vlády a soudů ve věci stěžovatele na jedné straně a platnými právními předpisy na straně druhé. Soudy a vláda zejména naznačily, že při soudním schvalování dohod o vině a trestu spolupachatelů nebylo posuzováno nic jiného než zákonnost a spravedlnost těchto dohod (viz body 22 a 44 výše). Pravidla týkající se rozsahu posouzení návrhu na schválení takových dohod však naznačují, že soud, jež toto posouzení provádí, se musí řídit širším skutkovým a procesním kontextem (viz bod 8 výše).

55. Zadruhé Soud konstatuje, že rozsudky, kterými byly schváleny dohody o vině a trestu

stěžovatelových spolupachatelů, obsahovaly podrobný skutkový popis jimi spáchaných trestných činů včetně stěžovatelovy role v nich jako spolupachatele, přičemž přesný skutkový popis některých jimi spáchaných trestných činů byl totožný se skutkovým popisem trestných činů, které byly připisovány stěžovateli. Ačkoliv tyto rozsudky přímo neobsahují žádné samostatné shledání viny ve vztahu ke stěžovateli (viz body 27 a 28 výše), je nezbytné na ně nahlížet ve světle znaků skutkových podstat dotčených trestných činů – zejména založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, u něhož se ze strany spolupachatelů předpokládá koordinovaná trestná činnost. Odsouzení spolupachatelů stěžovatele za předmětné trestné činy na základě popisu jejich trestné činnosti (který obsahoval přesné skutkové vymezení konkrétní role stěžovatele) tak bylo v zásadě způsobilé vyvolat pochybnosti, zda nedošlo k předjímání odpovědi na otázku ohledně naplnění všech kritérií potřebných pro to, aby byl stěžovatel považován za pachatele předmětných trestných činů (viz Meng proti Německu, cit. výše, bod 48).

56. Odkazování na stěžovatele a jeho jednání uvedeným způsobem může v zásadě zavdat příčinu k ochraně jeho práva na presumpci nevinu. Soud si je vědom, že k případnému zásahu do zmíněného práva by došlo především v řízení týkajícím se spolupachatelů stěžovatele a že nic nenaspovídá tomu, že by stěžovatel využil jakýkoliv přímý prostředek pro jejich napadení. Přesto je možný zásah do práv stěžovatele spojen s jeho vlastním procesem prostřednictvím stejného senátu a tím, jak uznal samotný senát, že odsouzení spolupachatelů stěžovatele bylo součástí řízení proti stěžovateli, a tak se na něj i nahlíželo (viz bod 18 výše).

57. Soud připomíná, že zásada presumpce nevinu bude porušena, pokud soudní rozhodnutí nebo prohlášení úřední osoby týkající se osoby obviněné z trestného činu bude reflektovat názor, že dotyčná osoba je vinna dříve, než jí byla vina skutečně podle zákona prokázána. Je nezbytné důsledně rozlišovat mezi prohlášením, že je někdo pouze podezřelý ze spáchaní trestného činu, a jasným prohlášením, že dotyčná osoba předmětný trestný čin spáchala, aniž by byla pravomocně odsouzena. V tomto ohledu Soud zdůrazňuje význam volby slov úředních osob v prohlášeních, jež učinily předtím, než byla osoba souzena a shledána vinnou z určitého trestného činu. Ačkoliv má v uvedené souvislosti použitý jazyk zásadní význam, Soud dále upozorňuje, že to, zda je výrok učiněný úřední osobou v rozporu se zásadou presumpce nevinu, musí být určeno v kontextu konkrétních okolností, za nichž byl napadený výrok vysloven. Ani použití některých nešťastných výrazů nemusí být rozhodující, pokud se přihlédne k povaze a kontextu konkrétního řízení (viz rozsudek ze dne 27. 2. 2014, Karaman proti Německu, č. 17103/10, bod 63).

58. Soud ... připouští, že ve složitých trestních řízeních týkajících se několika osob, které nemohou být souzeny společně, mohou být odkazy soudu na účast třetích osob (jež mohou být později souzeny v samostatném řízení) nezbytné pro posouzení viny souzených osob a že trestní soudy jsou povinny zjistit skutkový stav věci významný pro posouzení právní odpovědnosti obviněného co nejpřesněji a nemohou zjištěné skutečnosti prezentovat jako pouhé domněnky nebo podezření. Uvedené platí i pro skutečnosti týkající se účasti třetích osob, ačkoliv pokud je třeba takové skutečnosti uvést, měl by se soud vyhnout tomu, aby poskytl více podrobností, než je nezbytné pro posouzení právní odpovědnosti obviněných v projednávané věci (viz Karaman proti Německu, cit. výše, bod 64, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 9. 2019, C-377/18, AH a další, bod 44). Kromě toho Soud již konstatoval, že i když zákon výslovně stanoví, že z trestního řízení, jehož se osoba neúčastnila, nelze vyvozovat žádné závěry o její vině, soudní rozhodnutí musí být formulována tak, aby se předešlo jakékoliv potenciální předběžné předpojatosti o vině třetí osoby, aby nedošlo k ohrožení spravedlivého posouzení obvinění v rámci samostatného řízení (viz Karaman proti Německu cit. výše, bod 65 a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 3. 2021, C-440/19, Pometon proti Komisi, bod 63).

59. Pokud se znovu vrátíme ke skutkovým okolnostem projednávané věci, s ohledem na povahu organizované trestné činnosti, z níž byli spolupachatelé stěžovatele obviněni, a vzhledem k tomu, že

trestný čin založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny mohl být z povahy věci spáchán pouze společně s dalšími osobami, se zdá nepochybné, že pro posouzení jejich věci bylo nezbytné, aby se při skutkovém vymezení jejich trestné činnosti odkazovalo na třetí osoby.

60. Pokud jde o míru podrobností obsaženou v odkazech na dalšího spolupachatele s určitým postavením ve zločinecké organizaci a rolí v konkrétním stíhaném jednání nebo opomenutí v rámci rozsudků stěžovatelových spolupachatelů, považuje Soud za sporné, zda bylo nutné stěžovatele jednotlivě identifikovat. Je tomu tak proto, že pro právní kvalifikaci stíhaného jednání nebo opomenutí se může jako rozhodující jevit přítomnost spolupachatele se specifickým postavením nebo rolí obecně, nežli individuální přítomnost konkrétní osoby (viz Karaman proti Německu, cit. výše, bod 64). Soud se však domnívá, že není vyzván k tomu, aby na tuto otázku jednoznačně odpověděl, neboť i za předpokladu, že by to bylo skutečně nutné, nelze z důvodů vysvětlených níže přijmout, že odkazy na stěžovatele a jeho jednání v rozsudcích týkajících se spolupachatelů byly formulovány tak, aby se zabránilo jakémukoli potenciálnímu (byť jen implicitnímu) předběžnému úsudku o jeho vině (tamtéž, bod 67).

61. Formulace předmětných odkazů v žádném případě nenaznačovala, že v daném okamžiku byl stěžovatel pouze obviněn a stíhán v samostatném trestním řízení. Zároveň se v odůvodnění odsuzujících rozsudků jeho spolupachatelů ani nikde jinde neobjevuje žádná formulace ani jiné vysvětlení v tom smyslu, že vina stěžovatele nebyla pravomocně prokázána (viz AH a další, cit. výše, bod 34).

62. Je pravdou, že v rozsudcích odsuzujících spolupachatele byl stěžovatel označen pouze iniciálami a přezdívkou. Jak je však uvedeno ve sjednocujícím stanovisku (viz bod 29 výše), je zřejmé, že soud prvního stupně si byl plně vědom jeho totožnosti. Navíc, a to je ještě důležitější (neboť přesné skutkové vymezení trestné činnosti samotného stěžovatele je totožné s vymezením trestné činnosti jeho spolupachatelů), nemůže být pochyb o tom, že účast stěžovatele na jejich trestné činnosti byla konkrétně a individuálně vymezena v rozsudcích, kterými byli tito spolupachatelé uznáni vinnými.

63. Vnitrostátní soudy i vláda se při konfrontaci s námitkami stěžovatele odvolávaly na sjednocující stanovisko ze dne 5. 4. 2017. Jak je patrné z jeho obsahu, uvedené stanovisko se zabývá sjednocením rozdílného výkladu a aplikací některých ustanovení trestního řádu týkajících se presumpce neviny a nestrannosti soudu v rámci řízení o dovolání v abstraktní rovině. Jinými slovy poskytuje výkladový návod ve vztahu k použitelným právním ustanovením, a tudíž se zabývá výhradně otázkami zákonnosti. Zvláště v souvislosti s otázkou nestrannosti soudu, jenž postupně odsuzuje spolupachatele, sjednocující stanovisko naznačuje, že by uvedená otázka měla být posuzována z pohledu neutrálního pozorovatele, který je však informován alespoň o základních zárukách, které platí pro použité procesní postupy. Z hlediska způsobu nastavení daných postupů žádná otázka zpochybňující nestrannost nevyvstala. Ponecháme-li stranou proveditelnost toho, aby třetí pozorovatel měl potřebnou znalost předmětných procesních postupů (vzhledem k tomu, že soudní výklad použitelných ustanovení se rozcházel natolik, že bylo nutné provést konsolidaci prostřednictvím zmíněného sjednocujícího stanoviska), Soud konstatuje, že toto stanovisko se nijak nezabývalo jazykovou ani jinou individuální stránkou dotčených rozsudků.

64. Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně ve věci stěžovatele považoval odsouzení jeho spolupachatelů za součást řízení proti němu, měl přinejmenším na první pohled zřejmou motivaci k tomu, aby zůstal v souladu se svými dřívějšími rozsudky, protože jakákoli rozporná zjištění učiněná v řízení proti stěžovateli by mohla narušit věrohodnost rozsudků proti jeho spolupachatelům (Navalnyy a Ofitserov proti Rusku, cit. výše, bod 108). Obdobně i spolupachatelé - vzhledem k tomu, že stěžovatelovo vlastní odsouzení bylo do značné míry založeno na jimi poskytnutých důkazech a jejich doznání v rámci vyjednávání dohody o vině a trestu byla směrem ke stěžovateli usvědčující - měli zřejmou motivaci neodporovat svým dřívějším výpovědím (tamtéž, bod 109).

65. Pokud vláda namítala, že stěžovatelovy námitky byly vyjádřeny pouze abstraktně, což je v souladu s konstatováním Ústavního soudu, že nepředložil žádný argument v tom smyslu, že by soud prvního stupně čteně citoval z rozsudků odsuzujících stěžovatelovy spolupachatele (viz bod 23 výše), Soud v této souvislosti považuje za zarážející, že daná poznámka Ústavního soudu zřejmě ignoruje skutečnost, že celé skutkové vymezení trestných činů přičítaných stěžovateli bylo zcela totožné s trestnými činy jeho spolupachatelů. Navíc Soud bere na vědomí odpověď stěžovatele vládě – totiž že vnitrostátní systém ... nestanovuje procesní postup, kterým by se bylo možné dovolávat individuální skutečnosti v dané věci. Vláda na tento argument neodpověděla a soustředila se především na obecné rysy fungování systému dohod o vině a trestu ve světle sjednocujícího stanoviska a výše uvedené novely trestního řádu, která vstoupila v účinnost v roce 2019.

66. Soud tedy konstatuje, že ačkoliv obecné procesní záruky uvedené ve sjednocujícím stanovisku ze dne 5. 4. 2017 byly nepochybně relevantní, s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti projednávané věci nebyly dostatečné. S ohledem na jejich formulaci byly rozsudky proti spolupachatelům stěžovatele na újmu jeho právu být považován za nevinného, dokud mu není prokázána vina. Vzhledem k tomu, jakou roli rozsudky sehrály ve vlastním řízení stěžovatele, které se konalo před stejným soudem, byly jeho pochybnosti o nestrannosti objektivně opodstatněné.

67. Soud konečně připomíná, že vyšší nebo vrcholný soud může za určitých okolností napravit vady, které vznikly v prvoinstančním řízení. I když vyšší soudy ve věci stěžovatele měly pravomoc zrušit rozsudek soudu prvního stupně z důvodu, že nebyl nestranný a že došlo k jiným zásadním procesním pochybením, neučinily tak, a nezajistily tedy nápravu dotčených vad (viz Meng proti Německu, cit. výše, bod 64).

68. Došlo tudíž k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Prohlašuje stížnost za přijatelnou;
2. Rozhoduje, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy;

(...)

(Zpracovali JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D., a Mgr. Livia Ivánková)